

Fehér György

DARÁNYI IGNÁC ÉLETPÁLYÁJA*

Ősei

A hagyomány szerint a Darányiak önmagukat nemesi származásúnak tartották, ezt azonban hivatalos dokumentumokkal nem tudták igazolni. A család országos hírnevét megalapozó két Ignác, apa és fia, fordulatokban gazdag életében megtaláljuk mindazokat a tipikus jegyeket, amelyek jellemzőek voltak a 19. század második felének magyarországi polgári átalakulására, a különböző társadalmi csoportok mobilitására. A történeti irodalomban használt fogalmak szerint a Darányi család a nem nemesi értelmiségi, honorátori réteghez, felesége családja révén pedig a nemesség döntő részét alkotó középbirtokossághoz tartozott.

A családi legenda úgy tudta, hogy az ősök a Somogy megyei Darány faluból származtak, és egyik águk a török elől menekülve került Felsőmagyarországra. E história hivatkozott egy 1754–55-ből származó összeírásra, amelyben szerepelt egy Darányi János nevű Ung megyei nemesember. A felsőmagyarországi Darányiak egyik leszármazottja házasság révén Kecskeméten lelt otthonra, és ebből az ágból születetteket tekintette Darányi Ignác közvetlen felmenőinek. A „kecskeméti” Darányiak között került említésre egy Darányi György nevű „módos városi polgár, hitbuzgó református”, aki egy 1699-ből származó forrás szerint állítólag kezdeményezte a helybeli Mária-kápolna építését.¹ A Darányi ősök Kecskeméten a város vezető polgári családjaiból házasságban csakhamar maguk is a közösség irányítói közé számítottak. Ezek között szép számmal található református prédikátor, akik a hit ápolása mellett család és szülőföldjük szeretetével tűntek ki. A Darányiakra jellemző népes családok nem segítették a vagyonosodást, hiszen a birtok sok testvér között került felosztásra.

Id. Darányi Ignác és Földváry Borbála házasságából hat felnőttkort megélt gyermek született: Ignác 1849-ben, Béla 1850-ben, Borbála 1852-ben, Erzsébet 1854-ben, Kálmán 1858-ban, Gyula 1862-ben.² A család legidősebb és egyben

* A tanulmány Darányi Ignácról készülő monográfia egyik alfejezete.

¹ Az esetet leírja Hornyik János: Kecskemét város gazdasági fejlődésének története. Kecskemét, 1927. 22–23. Idézi Kendi Finály István (továbbiakban Kendi): A magyar földért. (Darányi Ignác élete és munkássága. Bp. 1940. 17.)

² Ifj. Darányi Ignác anyakönyvében keresztszülőként Török Pál, későbbi református püspök Krisztina nevű lánya és édesapja sógornője, Hajós Józsefné (Madarassy Erzsébet) került bejegyzésre, míg a keresztaapák között Madass Károly [nagynénje Földváry Róza férje], Várady Károly [később feleségül veszi gróf Török Etelkát] és Szőnyi Pál nevét találjuk. Magyar Országos Levéltár

legfényesebb pályát befutó első gyermeke az édesapa nevét öröklő Ignác 1849. január 15-én Buda ostroma miatt nem a család Öt-pacsirta utcai (ma: Csalogány u.) házában, hanem Pesten, a Lipót és Kalap utca sarkán álló Széher-házban (ma: Váci u.) látta meg a napvilágot.³

Ifjúkor

Darányi Ignác pályájának alakulásában jelentős szerepe volt származásának és neveltetésének. Jellemét és későbbi életvitelét nemcsak ez a tény befolyásolta, hanem annak a társadalmi közegnek elvárásai is alakították, ahová szívós kitarásával került. Darányi egész életét meghatározták a szereteten és a polgári protestáns etika értékein alapuló fiatalkori élmények. A család jelmondatának – „Ordo et sollertia!”, azaz „rend és jártasság” – való megfelelés a céltudatos és szorgalmas munkán túl etikai zsinórmértékül állította még a takarékoság és a megbízhatóság követelményét.⁴ Az egykorú dokumentumok és visszaemlékezések szerint az apa és fia között szoros, a legidősebb gyermek családon belüli felelősségére épülő kapcsolat alakult ki, ami a korabeli nevelési szokásoknak megfelelően tekintélyelvén alapult. A családszeretet, a protestáns értékek szellemében felnövő legidősebb gyermek a szülői példamutatás nyomán kitaró szorgalommal és nagyon célratörően vette fiatal éveinek akadályait. Apja kiemelt fontosságot tulajdonított az oktatásnak, de az alapismereteket – az arisztokrata vagy az igen tehetséges polgári családoknál meghonosodott szokásokkal ellentétben – állami iskolában sajátították el, és a gyerekek a családon belüli feladatokat, köteleességeket sem háríthatták át belső cselédekre. A szülői házban alkalmazott nevelési elvei szerint a gyerekek már kiskoruktól kezdve részt vettek a házimunkában, környezetük rendjére maguk ügyeltek. A házirend az idősebb gyermek feladatává tette kisebb testvéreinek felügyeletét, irányítását, segítségét.⁵

Az abszolutizmus éveiben a Leo Thun gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter nevéhez kapcsolódóan végrehajtott átfogó oktatási reform Magyarországon is kötelezővé és ingyenessé tette a 6–12. éves korú gyermekek számára az alsófokú elemi iskola látogatását.⁶ A törvénynek eleget téve a szülők 1855-ben beíratták a

(továbbiakban: MOL) P. 1441. 1. d(oboz) 1. t(étel). és uo. 7. d. 15. t. Darányi család). levéltára(lt.). Darányi I(gnác). min(iszter).; Kendi. 1940. 13. ; OMGE emlékkönyve 5. füzet. Szerkesztette: Galgóczy Károly. Bp. 1885. 120.

³ Kendi Finály. 1940. 9.; Bernát István (továbbiakban: Bernát I.): Tanulmányok az agrárpolitika és a magyar agrármozgalom köréből. Bp. 1927. 443.

⁴ Kendi. 1940. 40.

⁵ Kendi. 1940. 14. Darányi Ignáccal közel egykorú, később neves közgazdász, akadémikus írja, hogy anyja halála előtt kérte őt „ügyelj mint nevelő atya öcsédre. Ő pedig engedelmes legyen és ismerje el, hogy te vagy a felügyelője”. (Gávai) Gaál Jenő (továbbiakban: Gaál J.): Élmények és tanulmányok. Bp. 1940. 49.

⁶ Magyarország története 1848–1890. Bp. 1979. 6/1. k(ötet) 467–468.

kis Ignácot a vízivárosi Medve utcai „Normalschule-ba”.⁷ Amint az az iskola elnevezéséből kitűnik, a Víziváros többségét kitevő polgárok igényének megfelelően a tanítás német nyelven folyt. Ignác a visszaemlékezések szerint az alapfokú ismereteket magyarul is elsajátította, és ennek köszönhetően már gyermekkorában jól megtanult kommunikálni mindkét nyelven. A szülők felismerve a nyelvtanulás fontosságát, az Öt-pacsirta utcai házban még egy francia tanárnőt is rendszeresen alkalmaztak. Az elemi iskolás gyermek számára további elfoglaltságot jelentett a rajz- és zongoraórákon túl a gyakori uszodalátogatás.⁸ A fiatal Darányi életének nyomon követésében nagy segítséget jelenthetne, ha fennmaradt volna naplója, amiben a kor szokásának megfelelően az írás örömeit megízelő diák mindennapjainak fontos eseményeit feljegyezte. A napló és Darányira vonatkozó számos más dokumentum a II. világháború és az azt követő évek alatt elveszett, megsemmisült.⁹

A meglehetősen elfoglalt elemi iskolai tanuló a szünidők egy részét testvéreivel együtt Nagykovácsiban Hóman „bácsinál” töltötték. Hóman Bálint tisztartó id. Darányi Ignác lekötelezettje, akinek fiatal kora óta mentora, és mindvégig támasza volt. Hóman fia, Ottó vette feleségül Darányi húgát, Borbálát (Birit). Ebben a házasságban született gyermekek közül a később ügyvédi hivatást választó ifj. Hóman Ottónak Ignác lett a keresztaapja. A Hóman családból származó unokaöccsök közül a legnagyobb karriert Hóman Bálint, a kiváló történész, a későbbi vallás- és közoktatási miniszter futotta be.

Az elemi iskolából kinőtt 10 éves Ignácot szülei 1859-ben 8 osztályos középiskolába, a K. K. Katholisches Gymnasium zu Ofen-be íraták.¹⁰ Az említett reform nyomán születő jogszabályok szerint az elemi iskolákban a beiratkozott tanulók többsége határozta meg az oktatás nyelvét, míg a középiskolákban „határozott germanizálás” folyt. Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy még az olyan gimnáziumokban is németül oktattak fontos közismereti tárgyakat, ahol a tanulók többsége nem német anyanyelvű volt. Mint a nevéből is kitűnik, Ignác német tannyelvű gimnáziumban kezdte középiskolai tanulmányait. A kibővített tanrendben helyet kapott a latin és a görög is, és az előírásoknak megfelelően a fordítások nem magyarra, hanem német nyelvre történtek.¹¹ Valószínű, hogy a német nyelvet jól beszélő Ignác számára ezek a feltételek nem jelentettek különösebb nehézséget. Erejéből még arra is tellett, hogy franciából továbbra is ma-

⁷ 1884-ben Darányi az iskolát adományával segítette. MOL P. 1441. 6. d. 15. t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. Könyves Károly, a tantestület elnöke, Darányi Ignácnak címzett levelében megköszönte az ajándékot.

⁸ Kendi. 1940. 15–16.

⁹ Kendi Finály István 1940-ben „A magyar földért. (Darányi Ignác élete és munkássága)” címen kiadott művében hivatkozott ilyen dokumentumra (i.m. 15. o.), míg más források a könyv megírásakor Hóman Bálint tulajdonában voltak (i.m. 183. o.).

¹⁰ Horváth Jenő: A 250 éves Budapesti Királyi Egyetemi Katholikus Gimnázium 1867–1937. Bp. 1937. 270.

¹¹ Magyarország története 1848–1890. 6/1. k. 471.

gánórákat vegyen, és nem hanyagolta el a zongoraleckéket sem. Mindvégig az osztály, sőt az iskola legjobb tanulói közé tartozott, igyekezőn megfelelni édesapja szigorú elvárásainak.

A gyermek számára mindig sok izgalmat hozó gimnazista hétköznapiakat tovább színesítették a nyári szünidőben Tasson és Nagykovácsiban átélt élmények. A már megszokott vakációhelyek mellett 1863 nyarán apja ügyfeléhez, Tisza Kálmán későbbi miniszterelnökhöz néhány napra Erdélybe utazhatott. A későbbiekben még néhány nyári szünetet eltöltött Geszten, és a kisgyermek Tisza Istvánnak tetszett a „nagyfiú” barátsága, akit „Ignác úrfiként” emlegetett.¹² Ilona grófnő nagyra értékelte tulajdonságait, intelmeivel, jó tanácsaival látta el, és érdeklődést mutatott az Ignácot foglalkoztató kérdések iránt.

Tisza Kálmánné által is megdicsért szorgalma meghozta gyümölcsét, a magánórákon elsajátított francia nyelvtudása egyre tökéletesebbé vált. Az erős napi beosztásban élő Ignác feladatai éveivel arányban gyarapodnak. Az iskolán kívüli rendszeres elfoglaltságok száma az énektanulással bővült, de egyre több ház körüli feladat hárult rá az időközben sokasodó családban. Tizennégy éves, amikor életében először elhagyja az országot. 1863-ban édesapjával együtt viszik beiratkozni a nála egy évvel fiatalabb Béla öccsét a hainburgi katonai középiskolába.¹³ Még ebben az esztendőben a komoly és megbízható fiút a szülők egyedül engedik el Svájcba „világot látni”, és az út során nagy hasznát vette német és francia tudásának.

Az érettségihez közeledve Ignác a ház körüli munkán kívül apja ügyvédi irodájában is megfordult, és ilyen alkalmakkor személyesen találkozhatott apja országosan ismert ügyfeleivel. Már nemcsak küldönci feladatokkal, hanem egyszerűbb adminisztrációs ügyekkel is megbízták. Szülői példamutatás, az elmélyült atyai beszélgetések, iskolai tanulmányai, kül- és belföldi utazásai során szerzett tapasztalatok, az ismert emberekkel való találkozások, ezek együttesen hatással voltak Ignác személyiségére. A protestáns etikán nevelődő fiú hamar megtanult takarékoskodni, a pénzzel bánni.

Kétségtelen, hogy nagyfokú ambíció és ehhez párosuló tudatosság jellemezte az ifjú Ignácot. Levelei jó íráskészségre vallanak, de szerzőjének alaposságáról és környezete dolgai iránti nyitottságáról is vallanak. Korai írásaiból kitűnik, hogy nemcsak a mezőgazdaság kérdései irányában mutatott érdeklődést, de a napi politikáról is van véleménye, megpróbálja értelmezni a történeteket. 1867 a magyar történelem egyik kiemelkedő dátuma, és teljesen érthető, ha a kiegyezés körüli élénk közhangulat megfogta az egyébként is érdeklődő gimnazistát. A „világ dolgaiban” történő eligazodásban valószínűleg apja adta a legnagyobb segítséget, kezdetben osztotta annak nézeteit. A mezőgazdaságon kívül a politika

¹² MOL P. 1441. 5. d. 15. t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. Tisza Kálmánné levele ifj. Darányi Ignáchoz. Geszt, 1864. január 8.

¹³ Kendi. 1940. 26. Béla öccse leveleiben részletesen beszámolt bátyjának a hainburgi élményekről. Később gazdasz pályát választott, és államtitkári állást is betöltött. Darányi Béla levelei Ignáchoz. MOL P 1441. 3. d. 15. t. Darányi cs. lt. Darányi I. min.

íránt is erősen érdeklődött, és kereste az események mögött meghúzódó összefüggéseket.

Az ifjú Darányi Ignác számára az 1867-es esztendő nem a kiegyezés, hanem elsősorban sikeres érettségi vizsgája miatt maradt emlékezetes. A kétnapos megmérettetést a várakozásnak megfelelően sikerrel állta, és a július 31-én keltezett érettségi bizonyítványa szerint minden tantárgyból (vallás, latin, görög, magyar, német, történelem, földrajz, matematika, fizika, filozófia) kitűnőre (*praeclaros*) vizsgázott.¹⁴ A szorgalmas és céltudatos Ignác a középiskolában jó nyelvtudásra tett szert, hiszen a görög és latin nyelvek mellett magas fokon megtanult németül és franciául. A kiváló tanulmányi előmenetel ellenére a többgyermekes család anyagi helyzete azt nem engedte meg, hogy az elsőszülött esetleg külföldi egyetemen folytassa tanulmányait. Az érettségi után – az 1867/68-as tanévre – a pesti egyetem jogi karára iratkozott be.¹⁵ Időközben kiderült, hogy szívbetege miatt erős fizikai munkát nem végezhet, és ezért 1870-ben a katonai szolgálat alól teljes felmentést kapott.¹⁶

Darányi tanulmányait még az 1872 után bevezetett és a jogi képzést is érintő reform előtt végezte. Az egyetemen eltöltött 4 évben az átlagosan heti 20 óra elfoglaltság nem jelentett számára túlzott megterhelést, hiszen ehhez már középiskolásként hozzászokott. Az első évben a legfontosabb óráit római jogból, általános és magyar jogtörténetből hallgatta, ez utóbbit több szemeszteren keresztül oktatták. Az alapozó időszakot követően büntető- és polgári joggal bővült a tantárgyak száma, és ezen kívül a speciális ismereteket adó órák: közjog, egyházjog, váltó- és kereskedelmi jog, bányajog, telekkönyvezés, csődtörvénykezés. Több szemeszteren keresztül szerepelt a tanrendben az osztrák magánjog ismereteinek továbbadása.

Darányi közgazdasági és politikai nézeteire minden bizonnyal hatottak az egyetem jogi kara egyik legnagyobb tekintélyű oktatójának, Kautz Gyula közgazdász akadémikus előadásain elhangzott fejtegetések. A tanrendben több szemeszterben is olvasható Konek Sándor akadémiai tag neve. Ő Darányinak egyházjog mellett statisztikát oktatott, és munkáiban főként népesedési és bűnügyi statisztikai kérdésekkel foglalkozott. A 8 félév során talán a legtöbb órát Wenzel Gusztávtól vette. Egyetemi tanrendjébe felvette az angolt, melyet heti 4 órában tanult. A már meglévő nyelvi alapokra építve hamarosan az angol nyelvű irodalom olvasása sem okozott gondot.¹⁷

¹⁴ MOL P. 1441. 1. d. 1–8. t. Darányi cs. lt. Darányi I. min.

¹⁵ Egyes életrajzok tudni vélik, hogy először a pesti egyetem orvosi karán kezdte tanulmányait, amit az első szemeszter után egészségügyi okok miatt nem folytatott. Erre vonatkozóan lásd: Dégen Árpád (továbbiakban: Dégen Á.): Darányi Ignác 1849–1927. Kísérletügyi Közlemények 1927. 102–103.

¹⁶ MOL P. 1441. 1. d. 1–8. t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. Orvosi bizonyítvány. Buda, 1869. február 26. és Orvosi bizonyítvány. Buda, 1870. március 23.

¹⁷ „Régi jó tanárommal olvasgattam egy angol olvasmányt.”- írta Géresi Kálmánnak. (Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Levéltár. 1522/LV. Buda, 1870. szeptember 27.) Gyakorlás-

A józan, visszafogott életvitelt folytató Ignác egyetemi évei alatt is nagy hangsúlyt helyezett kötelességei teljesítésére. Minden különösebb nehézség ellenére jutott el a második tanév végéhez, amikor kitűnő eredménnyel abszolválja jogtörténeti államvizsgáját, mai fogalmaink szerint: szigorlatát.¹⁸ A harmadik évben az órák látogatása mellett gyakorlati képzésben kellett részt vennie. Az 1869 ősztől 1870 nyaráig tartó kötelezően előírt joggyakornoki időt Bordán József irodájában töltötte le. A nyári szünetben Budakeszin belekóstol a jegyzői munkába, emellett kikapcsolódásként vadászik, kirándul és meglátogatja a környék nevezetes gazdaságait. Darányi nem követte apja példáját, nem végzett gazdasági akadémiát, de érdeklődése és vonzalma a későbbiekben sem csökkent a mezőgazdasági kérdések iránt. Sőt, az élet úgy hozta, hogy pályája szorosan fonódott össze a korszak legjelentősebb nemzetgazdasági ágazatával.

Miután 1871. július 12-én sikeresen letette második, „bíróági osztályú” szigorlatát néhány nappal később megkapta végbizonyítványát.¹⁹ Ennek kézhezvétele után pár hónappal, 1872. április 25-én harmadik szigorlatán – államtudományi államügyekből – is sikerrel túljutott.²⁰ 1872. december 6-án az egyetem épületében ifj. Darányi Ignác eszjogból, római jogból, egyházjogból, magyar magánjogból, perrendtartásból, osztrák magánjogból, büntetőjogból, váltójogból, politikából, nemzetgazdaság- és pénzügytanból, továbbá statisztikából állt a megjelent hallgatóság elé. A vizsgázó előre kinyomtatva, minden tantárgy esetében pontokba foglalva röviden, tézisszerűen tette közzé álláspontját.²¹ A tizenegy tantárgyhoz kapcsolódóan közzétett 64 tézispont a vizsgázó alaposágáról és tájékozottságáról árulkodott.

A sikeres nyilvános vita idején, pontosabban már végbizonyítványa megszerzését követően 1871 nyarától kezdődően 1873 tavaszáig Lövéczy György ügyvédi irodájában „díjtalan” joggyakornokként (ügyvédjelöltként) töltötte el a kötelező gyakorlati időt.²² A gyakorlati idő letelte után Darányi kérvénnyel fordult az igazságügyi miniszterhez, hogy ügyvédi vizsgáját mihamarabb letehesse. Az indokok között hivatkozott eddigi jó előmenetelére, már joghallgató korában szerzett ügyvédi gyakorlatára, és utalt az oklevél hiányából következő hátrányokra. „Ügyvédi oklevelem nem lévén, több jelentékeny ügy vitelétől már ed-

képpen apja születésnapjára is küldött egy – „your loving son” aláírással végződő – rövid angol levelet. MOL P. 1439. 6. t. Darányi cs. lt. [dátum nélkül – F. Gy.]

¹⁸ MOL P. 1441. 1. d. 1–8. t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. A bizonyítvány kiállítva: Pest, 1869. július 28.

¹⁹ MOL P. 1441. 1. d. 1–8. t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. Végbizonyítvány. Pest, 1871. július 29.

²⁰ „Ignatius Darrányi examen rigorosum primum e disciplinis politicii.” 1872. április 25. (Hoffmann dékán) MOL P. 1441. 1. d. 1–8. t. 20. Darányi cs. lt. Darányi I. min.

²¹ Tételek az összes jog- és államtudományokból, melyeket a Pesti M. Kir. Tudom. Egyetemen kiállított szigorlat után a jogtudori rang elnyerése végett 1872. évi december 6-án, déli 12 órakor nyilvános vitatkozás alá bocsát ifj. Darányi Ignác. Pest, 1872. 5–12.

²² 1871. július 24-én felvették az ügyvédjelöltek sorába. MOL P. 1441. 1.d. 1-8.t. 16. Darányi cs. lt. Darányi I. min.

dig is elestem, s így az oklevél hiánya reám nézve hovatovább érzékenyebb lesz; tekintve főleg, hogy 63 éves atyám, id. Darányi Ignác, jószágigazgató és h[ites] ügyvéd végkép elbetegedvén, őt sem saját számos tagból álló családuknak, sem mások ügyeiben kellő mérvben nem helyettesíthetem.”²³ A minisztérium kérelmének helyt adott, és engedélyt kapott a „kivételesen megengedett ügyvédi vizsga letételére”.²⁴ Hogy elkezdhesse önálló jogászai pályáját még egy hivatalos okmányra volt szüksége, amit megszerezve végül 1874 februárjában bejegyezték nevét a köz- és váltóügyvédek testületébe, egyúttal jogot nyert önálló ügyvédi iroda megnyitására.²⁵

A diploma megszerzésével életének egy fontos korszaka ért véget és e kiváló eredmény jutalmaként 1874 nyarán Körösi Sándor barátjával együtt közel egy hónapig tartó izgalmas utazást tettek. A körút legfontosabb állomásairól – Bécs, München, Zürich, Bern, Genf és Bécs – szokásának megfelelően beszámolt apjának. Levelei nem a tőle megszokott részletességgel íródtak, inkább csak röviden szóltak úti benyomásairól. Gondolataiban itthon járt, már az ügyvédi feladatok kötötték le figyelmét. Az egyhónapos távollét alatt kölcsönösen tájékoztatták egymást a folyamatban lévő ügyekről, és az ezzel kapcsolatban szükséges teendőkről is véleményt cseréltek.²⁶ A tőle megszokott lelkiismeretességgel készült a következő feladatra: az ügyvédi hivatásra.

Ügyvédi pályán

Apát és fiát összetartó vérségi köteléken túl a két Ignácot az átlagosnál szorosabb kapcsolat tartotta össze. Apja gyermekei felnevelésének erkölcsi kötelességén felül láthatóan mindvégig nagy szeretettel felügyelte, irányította az elsőszülött, Ignác életútját, mígnem annak kenyérkeresővé válásakor az ügyvédi pályán lettek „társakká”. Irodáját a pesti belváros egyik legforgalmasabb részén a „Párizsi Házban” (ma: Párizsi udvar) nyitotta meg, a gyakorlatban ez azt jelentette, hogy apja 1877-ben bekövetkezett haláláig együtt dolgoztak.²⁷ Ignác már 1871 elején elköltözött a szülői házból és pesti lakossá vált,²⁸ de az apai házzal személyesen vagy gyakori levelezéssel szinte napi kapcsolatban maradt.²⁹

²³ MOL P. 1441. 1.d. 1-8.t. 30–34. Darányi cs. lt. Darányi I. min. Budapest, 1873. május 20.

²⁴ MOL P. 1441. 1.d. 1-8.t. 25. Darányi cs. lt. Darányi I. min.

²⁵ MOL P. 1441. 1.d. 1-8.t. 29.; 37–38. Darányi cs. lt. Darányi I. min. Pest, 1874. február 9.

²⁶ MOL P. 1439. 6. t. Darányi cs. lt. id. Darányi Ignác és MOL P. 1441. 3.d. 15.t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. id. Darányi Ignác levele ifj. Darányi Ignáchoz. Bp. 1874. augusztus 12.

²⁷ Kendi. 1940. 37.

²⁸ Valószínűleg a Koronaherceg u. 2-be költözött. MOL P. 1441. 3.d. 15.t. 101. Darányi cs. lt. Darányi I. min.

²⁹ MOL P. 1439. 6. t. 46. Darányi cs. lt. id. Darányi Ignác. Pest, 1871. január 18. (francia nyelvű) A levelezés intenzitását bizonyítja, hogy a közös munka 1874 és 1877 közötti időszakából 207 levél maradt fenn. – F. Gy.

1874 után mind több feladat hárult az ügyvédi oklevelét frissen megszerző Ignágra. Mivel az 1870-es évektől fokozatosan bekapcsolódott apja irodájának ügyeibe, annak halála szakmai szempontból nem okozott törést, az ügyfelek nem érezték meg a változást.³⁰ Miután az idős Darányi egészsége az 1870-es évek elejétől megrendült, elhatározta, hogy fokozatosan felszámolja irodáját, és az ügyeket átengedi fiának. Döntéséről legfontosabb ügyfeleit is tájékoztatta.³¹ Id. Darányi Ignác ekkor már jelentős klientúrával dicsekedhetett, amelyet az 1840-es évek közepétől kezdett kiépíteni. Hogy a klientúra tudatos és fokozatos átadását jól végiggondolta, bizonyítja egy 1874 szeptemberében keletkezett irat is, amelyben tételesen felsorolásra kerültek az apjától átvett akták, értéklevelek stb. A közösen végzett munka átláthatóságát segítette, hogy Ignác minden egyes kiadásról és bevételről részletes feljegyzést készített, amelyben még a konfliktus költsége és a borralaló is feltüntetésre került. Esetükben nem csupán a folyó ügyek egyszerű technikai átadása-átvétele történt meg, hanem az ifjú Darányi a kiemelten fontos kliensekhez fűződő bizalmi, de korántsem minden esetben bensőséges kapcsolaton alapuló viszonyt „örökölte meg”.

Id. és ifj. Darányi Ignác a népes Bethlen-, a Teleki-, Tisza-családok több generációjának volt „családi” jogásza. Ebben a helyzetben a jogi képviseleten túl az ügyvéd feladatát képezte még a kliens gazdasági, pénzügyi ügyleteinek intézése. A megbízatások teljesítése során az apja halála után családfővé váló Ignác több gazdasági, politikai természetű bizalmas információhoz juthatott, bepillantást nyert ügyfelei legféltebb magánéleti titkaiba. A napi tennivalók között igen gyakran szerepelt egyszerű kifizetések intézése, számlák kiegyenlítése,³² vagy egy megvásárolt lakóingatlan felújításának irányítása,³³ de még a családokat kiszolgáló személyzet felfogadása is részét képezte munkájának.³⁴ Teendői közé tartozott továbbá a föld- és házbérlőkkel való kapcsolattartás: a szerződések betartatása, az esetleges bérleti díj változásáról szóló szerződések elkészíté-

³⁰ A halotti bizonyítvány tanúsítja, hogy id. Darányi Ignác 1877. június 11-én 66 éves korában „kimerülésben” hunyt el a II. kerület Ötpacsirta u. 520. szám alatti házban. MOL P. 1439. 4. t. Darányi cs. lt. id. Darányi Ignác.

³¹ MOL P. 1441. 3. d. 15. t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. Gróf Bethlen Béla levele ifj. Darányi Ignáchoz. Bp. 1875. november 7.

³² Erről bővebben: MOL P. 1441. 8. d. 16. t. Darányi cs. lt. Darányi I. min.; Teleki Géza gróf távirata [é. n.] Darányi Ignáchoz: „Vettem két lovat 650 forintot kérek táviratilag utalványozni”. MOL P. 1441. 7. d. 15. t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. „[Földváry] Géza szabója az elkészített ruháról a számlát fogja elhozni mely 480 forintba van alkudva, tessék kérem azt kifizetni.” MOL P. 1441. 4. d. 15. t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. Földváry Elekné (gróf Teleki Júlia) levele Darányi Ignáchoz [é. n.]; „Küldjön atyámnak Kolozsvárra azonnal 200 forintot”. Bethlen Béla gróf távirata Darányi Ignáchoz. MOL P. 1441. 3. d. 15. t. 105 és 106. Darányi cs. lt. Darányi I. min.

³³ MOL P. 1441. 4. d. 15. t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. Földváry Elekné levele Darányi Ignáchoz. Péteri, 1880. június 24.

³⁴ Erre vonatkozó bő forrásanyagból lásd: MOL P. 1441. 3. d. 15. t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. 61–64. és 151–309.

se.³⁵ Kezelte ügyfelei családi pénztárát, ő tartotta számon és folyósította a családtagokat különböző rendszerességgel (heti, havi, évi) megillető járandóságokat, ennek részletes szabályozását tartalmazó irat elkészítése is kötelességei közé tartozott.³⁶

A kiterjedt Bethlen család tagjainak megbízásában is kiemelt helyet foglaltak el a birtokok kezelésével összefüggő utasítások. Gróf Bethlen Istvánné hat éves szerződést kötött Darányival, amelyben az ócsai birtok kezelésével kapcsolatos összes jogokat és tennivalókat (a haszonbérlo kiválasztása, a vele kötött megállapodás tartalmának kidolgozása, annak betartatása) átruházza. Javadalmazása nem fix összegben került meghatározásra, hanem érdekeltségi elv alapján, a felek a tiszta jövedelem 5%-ában egyeztek meg, sőt, bizonyos feltételek teljesülése esetén az ügyvédet további jutalék illette meg.³⁷ A Bethlen Béla gróffal aláírt birtokkezelési megállapodásban nemcsak a díjazás mértéke (évi 800 forint) került meghatározásra, hanem az is kitűnik belőle, hogy a feladatok elvégzésébe már öccsét, Bélát is bevonta.³⁸

Darányi Ignác ügyfelei elégedettek voltak tevékenységével, legalábbis ezt bizonyítják az időről-időre írásban is megnyilvánuló megleghangú, munkáját elismerő köszönetek. Vay Béla Borsod vármegye főispánja egyik ügye kapcsán fontosnak tartja megerősíteni: „tökéletesen megbízom Darányi úrnak ösmert lelkiismeretes s ügyes tapintatos eljárásában”.³⁹ A viszony szívélyes voltára utaló „Édes Darányi Úr!” megszólítással kezdődő levelekben gyakran éri dicséret „erélyét és ügyességét”, amelynek köszönhetően biztosan sikeresen elintézi a rábízott ügyeket.⁴⁰ A kapcsolat bizalmas jellegéről tanúskodik egy minden biznnyal gyakori tartalmú levél is: „Ha nincs éppen jobb foglalkozása, szívesen látom ma este 8 órakor theára”.⁴¹ Ezek után nem meglepő, hogy gróf Földváry Elekné Darányi több mint egy évtizedes munkájáért bensőséges hangon mondott

³⁵ MOL P. 1441. 4. d. 15.t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. Földváry Elekné levele Darányi Ignáchoz. Bp. 1880. szeptember 25.

³⁶ „Nagyon kérném ha az augusztusban nekem járó pénzből mielőbb nekem 1300 forintot küldene.” MOL P. 1441. 4. d. 15.t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. Földváry Elekné levele Darányi Ignáchoz. Péteri, 1880. július 27.

³⁷ MOL P. 1441. 7.d. 10.t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. Gróf Bethlen Istvánné levele Darányi Ignáchoz. Sámsond, 1876. november 15. (Lásd még MOL P. 1441. 3.d. 15.t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. Sámsond, 1876. november 1.)

³⁸ MOL P. 1441. 3. d. 15. t. 68. Bethlen Béla gróf Darányi Ignácnak. 1876. március.

³⁹ MOL P. 1441. 7.d. 15.t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. Báro Vay Béla [felesége gróf Teleki Zsófia] levele Darányi Ignáchoz. Alsózsolca, 1883. október 30.

⁴⁰ MOL P. 1441. 8.d. 15.t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. Gróf Zeyk József levele Darányi Ignáchoz. 1878. február 16., 1878. szeptember 4.; MOL P. 1441. 7.d. 15.t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. Ö. gróf Teleki Sándorné [gróf Teleki Jozefin] levele Darányi Ignáchoz. Hédervár, 1881. július 7.

⁴¹ MOL P. 1441. 4.d. 15.t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. Gróf Földváry Elekné levele Darányi Ignáchoz. Bp. 1880. november 30.

köszönetet: „Fogadja köszönetünket azon sok szívességért mellyel bennünket elhalmozott”⁴².

Valóban, a Darányi családot – s közöttük a legsikeresebb Ignácot – és az általuk képviselt többségében főúri famíliák tagjait a korabeli társadalmi hierarchiával magyarázhatóan kialakult bonyolult kapcsolatrendszer tartotta össze és működtette. Ennek megértéséhez közelebb vihet Tisza Kálmánné Darányi Ignác-hoz, „a család régi barátjához” írt levele, aki már gyermekkorától figyelemmel kísérte Ignác pályáját, és a későbbiekben jogásként vette igénybe „számtalan kis és nagy szolgálatát”. A levélíró kifejezi reményét, hogy az 1890-es évek elején a politikai életben egyre nagyobb terhet vállaló Darányival a „baráti érintkezés” továbbra is megmarad, amelynek „gyökere még férjem nagyszülei s az ön szülei által ültetett el”. Egyben reményét fejezi ki, hogy „a jövőben számolhatok öccsére [ti Darányi Gyulára – F. Gy.], midőn különféle ügyeimben egy megbízható egyénre szükségem lesz; ő úgy is sok mindenben be van avatva”.⁴³ A sorokból egyértelművé válik, hogy a család jogásza státus előfeltétele a hosszabb ideje, esetleg több generáció óta működő, és a kölcsönös előnyökön és diszkréción alapuló együttműködés. Az ilyen kitüntetett helyzetben lévőknek rendelkeznie kellett még szilárd jogi ismeretekkel, és az ügyfél érdekeit mindegyiküknek képviselni akaró és tudó szemlélettel. Darányi Ignác ügyvédként mindvégig tartotta magát ehhez az elvhez, tette kötelességét. Ami azonban a jogász Darányinál még megbecsülendő, tiszteletreméltó magatartásnak számított, azt a politikai pályára lépő Darányinak már erkölcsi hibájául rótták fel. A „Tiszák hú Darányija” írta róla egy helyütt Ady⁴⁴, egy szerkesztőségi cikkben „Tiszáék csizmatisztítójának”⁴⁵, másutt pedig a „mágnások barátjának” nevezték.⁴⁶

A belvárosban fekvő Darányi-ügyvédi iroda élénk forgalommal dicsekedhetett, hiszen a fentiekben részletesen tárgyalt családok ügyein túl is felvállalt megbízásokat. A feladatok ellátása meghaladta egy ember teljesítőképességét, Darányin kívül az irodának voltak még jogász végzettségű munkatársai. A legfontosabb esetekben természetesen maga Darányi járt el, de ahol nem volt szükség személyes megjelenésére maga az ügyfél kérte, hogy a tanúkihallgatásra „emberét” küldje el.⁴⁷

Az 1876-os esztendő meghozta számára az első politikai szereplés lehetőségét, a II. kerület képviselőjeként beválasztották a főváros törvényhatóságába, és

⁴² MOL P. 1441. 8.d. 15.t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. Gróf Földváry Elekné levele Darányi Ignác-hoz. Péteri, 1887. december 2.

⁴³ MOL P. 1441. 7.d. 15.t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. Tisza Kálmánné levele Darányi Ignác-hoz. Geszt, 1892. július 30.

⁴⁴ Ady Endre publicisztikai írásai. I–III. kötet. Szerkesztette: Vezér Erzsébet. Bp. 1977. I. kötet. 431.

⁴⁵ Az Újság, 1907. III. 8. 1.

⁴⁶ Návay Lajos politikai jegyzetei. Szerkesztette: Gilicze János – Vigh Zoltán. Bp. 1988. 79.

⁴⁷ MOL P. 1441. 6.d. 15.t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. Madas Sándor levele Darányi Ignác-hoz. Tápiósáp, 1875. szeptember 9.

ezt a mandátumát egészen 1894-ig megtartotta. Kezdetben egyszerű képviselőként, később pedig különböző bizottságok (jogügyi, pénzügyi, gazdasági, budai színügyi⁴⁸) tagjaként közel húsz esztendőn keresztül aktívan vett részt a főváros életében.⁴⁹

Miközben töretlen szorgalommal végezte napi ügyvédi munkáját, a politikai, gazdasági élet kérdései iránt fiatal korától tapasztalt érdeklődése továbbra is fennmaradt. A közügyek irányában fennálló elkötelezettségét bizonyította, hogy 1877-ben megjelent első terjedelmes írása a „Tiszavölgy kérdései” címmel. Tanulmányában nemcsak a folyószabályozás során felmerült gyakorlati problémákra keresett válaszokat, hanem a magyarsággal kapcsolatos elméleti fejtegetésbe is bocsátkozott. Darányi a Tiszát „a magyar faj specificus fészke” tartotta, amelynek problémáit „helyesen és méltányosan” kell megoldani.⁵⁰ Tapasztalatai, de főleg addigi tanulmányaiból leszűrte következtetése szerint „a magyar faj természetéből” adódóan „egyenetlenségek, szerencsében, összetartani csak a nem szeretem napokon tudott”. Nézete szerint most jött el az összefogás ideje, mert ha „össze nem fogunk lassankint eltűnnék a napirendről a Tiszavölgy kérdései”.⁵¹ A meglehetősen pesszimista jóslaton túl az írás nagy terjedelemben foglalkozott a Tisza-szabályozás során felmerült jogi, gazdasági és politikai problémákkal, és kereste rájuk a válaszokat. Egyik ilyen – birtoknagyságtól függetlenül – sokakat érintő kérdés volt az ármentesítés során megváltozott értékű földek után fizetendő adó megállapítása. Darányi többekkel egyetértve állította, hogy a hatályban lévő törvények nem vették eléggé figyelembe a megváltozott körülményeket (a művelési mód megváltozását, az ármentesítés során felmerülő költségeket), és nem módosították a földadó kivetésétől szolgáló kataszteri kimutatásokat.⁵² Erre hivatkozva javasolta, hogy az ármentesített területen 40–50%-kal csökkentsék az adó alapjául szolgáló kataszteri tiszta jövedelmet.⁵³ A korszakban tapasztalt tökehiány mérséklését nem segítette az uralkodó liberális gazdaságpolitika sem, ennek következtében az érintetteknek maguknak kellett megszervezniük a hitelfelvételt. A tranzakciót a már említett tökehiányon túl a törvényi szabályozás (1871:XXXIX. tc.) sem segítette. Ezért indítványozta, hogy a kölcsönnel ne az egész birtokot, csak az ármentesített területeket terheljék meg. A téma iránti elkötelezettségét és szakmai kvalitásait bizonyítandó, hogy részletesen kidolgozta az egymástól elszigetelten tevékenykedő Tisza-menti ármente-

⁴⁸ 1891 és 1894 között Jókai Mór is a budai színügyi bizottság tagja volt.

⁴⁹ Országgyűlési almanach 1892–1897. Szerkesztette: Sturm Albert. Bp. 1892. 208–209.; Budapesti Fővárosi Levéltár. IV. 1403/a. Budapest főváros törvényhatóságán 1876 és 1894 között tartott rendes közgyűlésének jegyzőkönyvei.

⁵⁰ Darányi Ignác (továbbiakban: Darányi I.): Tiszavölgy kérdései. Bp. 1877. 13.

⁵¹ Darányi I. 1877. 13–18.

⁵² A mű megszületésének idején a kérdéssel kapcsolatos hatályban lévő jogszabályok: 1868:XXV. tc. (A földadóról); 1871:XXXIX. tc. (A vízszabályozási társulatokról); 1871:XL. tc. (A gátrendőrségről); 1875:VII. tc. (A földadó szabályozásáról).

⁵³ Darányi I. 1877. 3–8.

sítési egyletek számára a több jogot és lehetőséget biztosító társulattá (társasággá) történő átalakulás jogszabályait. Elkészítette a „tiszavölgyi társulat” alapszabály-tervezetét, amelyben az egyes ármentesítési egyletek megőrizték autonómiájukat.⁵⁴

Nem zárható ki, hogy amikor 1877 elején közéleti pályájának első, országos méretekben számottevő feladatával – a Szolnok-Csongrád Tisza-balparti Ármentesítő Társulat jegyzői állásával – megbízták, a személyes ismertségen túl a tanulmányában leírtak is közrejátszottak a megválasztásában.⁵⁵ Miután a következő esztendőben az ármentesítő társulatok és egyletek Tiszavölgyi Társulattá (Társasággá) alakultak – miként ezt írásában is szorgalmazta –, Darányi titkári beosztásban folytatta megkezdett munkáját. A társulat elnökségében tekintélyes arisztokrata családok befolyásos tagjai is helyet kaptak, és itt került először kapcsolatba Károlyi Sándor gróffal. A korabeli nagy vízrendezési munkálatok sorában is jelentős Tisza-szabályozást az állami költségvetés ún. Tiszai-kölcsönnel támogatta. A több évig elhúzódó munkálatok kapcsán a társulat képviselőjében személyesen többször is tárgyalt a kor vezető politikusaival: Lónyay Menyhért gróf miniszterelnökkel, Szapáry Gyula gróf pénzügyminiszterrel és még számos befolyásos személyiséggel.⁵⁶ A titkári beosztásban eltöltött évek során az eddigiek mellett további kapcsolatok kiépítésére, a régiek elmélyítésére nyílt lehetősége. A személyi nexusokon túl új szakmai ismeretekkel is bővült tudása. Alaposan elsajátította a vízügy, ezen belül pedig az ármentesítés műszaki és jogi ismeretanyagát. E területen szerzett jártasságát még későbbi politikai ellenfelei is elismerték.⁵⁷

Az 1881 nyarán megtartott képviselőházi választásokat az 1874:XXXIII. tc. alapján hajtották végre. A törvény értelmében választójoga volt minden 20 éven felüli magyar állampolgárságú férfinak, aki megfelelt a törvény szabta adó- és műveltségi cenzusnak. A 24. életévüket betöltő és a választói feltételeknek megfelelő büntetlen előéletű képviselőjelöltek mandátumok sorsát eldöntő nyílt szavazás előtt korteskedéssel próbálták elnyerni a választásra jogosult 20 éven felüli magyar állampolgárságú férfiak szavazatát. A választások idején az 1875 óta a Tisza Kálmán vezette Szabadelvű Párt nemzeti liberális politikát folytatva kényelmes többséggel rendelkezve kormányozta az országot. Az 1880-as években is folytatódott a polgári társadalom intézményrendszerének kiépítése, a gazdasági és a bankrendszer liberális elveken nyugvó, azaz a tőke mozgásának szabad utat engedő kormányzati politikája. Ugyanakkor az 1873. évi tőzsdekrach meg-

⁵⁴ Darányi I. 1877. 14.

⁵⁵ Fizetése évi 300 forint volt. MOL P. 1441. 7.d. 15.t. Darányi cs. lt. Darányi I. min. Bp. 1877. január 26.

⁵⁶ A témában 1878 és 1884 között számos levélváltás történt Lónyay Menyhért gróffal. MOL P. 1441. 5.d. 15.t. Darányi cs. lt. Darányi I. min.

⁵⁷ Új országgyűlési almanach 1887–1892. Szerkesztette: Sturm Albert. Bp. é(vszám) n(élkül). 191.; uő. 1892. 208-209.o.; Sturm-féle országgyűlési almanach 1910–1915. Szerkesztette: Végváry Ferenc. és Zimmer Ferenc. é. n. Bp. 258.

ingatta a liberális gazdaságpolitika mindenhatóságába vetett hitet, és az újkonzervativizmus ideológiájának megjelenése, majd fokozatos térnyerése új alternatívát kínált a társadalom számára. Az újkonzervatív irányzat a tőzsdekrachot követően az 1880-as években kezdődő és tartósnak bizonyuló agrárválság (gabonaértékesítési nehézségek) kezelésére az állam aktív beavatkozását javasolta. A gyárilpar fejlesztésén túl az 1879-es székesfehérvári zászlót bontó agráriusok a mezőgazdaság korszerűsítésének költségvetési forrásokkal történő végrehajtását követelték. Ezen túlmenően nyilvánvalóvá vált, hogy az 1848/49 után végbemennő társadalmi és a gazdasági fejlődés a nemesi eredetű földbirtokos osztály politikai befolyásának csökkenését, gazdasági teljesítőképességének erőteljes visszaesését eredményezte. Ezzel egyidőben a falusi társadalomban is felbomlottak a hagyományos közösségek (arisztokrata/nemes – jobbágy/zsellér). Az újonnan létrejövő rendszerben a polgárság, és az emancipált zsidóság a korábbi kiváltsággal bírókkal azonos jogokat gyakorolva váltak a politikai és gazdasági élet szereplőivé. A változások nyomán átalakultak a presztízviszonyok, új értékrend született, új erkölcsi normák lettek irányadók. E változások veszteseit hívta zászlaja alá az agrárius mozgalom, hogy az egykori kiváltságosok vezetésével a kapitalista helyett egy új társadalmi modellt kínáljon.⁵⁸

A választásokon induló Darányi a kor szokásainak megfelelő eszközökkel készült a mandátum elnyerésére. A politikai pályán kezdőnek számító képviselőjelölt maga viselte a választási küzdelem összes költségét: így többek között a különböző rendezvényekre szóló meghívólevél, a több ezer plakát, a választói találkozókra adott vacsorák és az elmaradhatatlan „kortesbor” árát.⁵⁹ Több alkalommal és változó számú hallgatóság előtt elmondott beszédeiben fejtette ki nézeteit, ily módon megszerezve a szavazók voksait. 1881. június 5-én tartott kortesbeszédeiben liberális politikusnak vallotta magát.

Az államról, a politikai intézményrendszerről szólva méltatta a Szabadelvű Párt meghatározó szerepét. A parlamentarizmusról szólva kifejtette, hogy egy alkotmányos államban szükség van „egy a kormányt ellenőrző ellenzékre”, de szükségesnek tartotta megjegyezni: „A szélsőbal irányát azonban a házára nézve határozottan veszélyesnek tartom”. Képviselői „programbeszédében” kiállt a 67-es közjogi formula mellett. Az ország és a képviselőház előtt álló feladatokat számba véve hangsúlyozta az államháztartási egyensúly megteremtésének szükségességét. Az arányos közteherviselés hívének vallva magát, a földadó megállapítása alapjául szolgáló kataszteri munkák felgyorsítását szorgalmazta. A polgári házasságról szóló modern törvény megalkotása mellett érvelt, mert annak elfogadása „közelebb hoz bennünket a nyugati culturállamokhoz”. 1894-ben majd e törvényjavaslat vitájában játszott igen fontos szerepet, és hívta fel magára

⁵⁸ Az újkonzervativizmus hazai történetének elemzését lásd bővebben: Szabó Miklós: Az újkonzervativizmus és a jobboldali radikalizmus története (1867–1918). Bp. 2003.

⁵⁹ A kifizetett tételek között szerepelt: „Éljen Dr. Darányi Ignác!” – 1000 db plakát, 25 pint vörös bor. MOL P. 1441. I. d. 12. t. 7–8. Darányi cs. lt. Darányi I. min.

a közvélemény figyelmét. Beszédeiben természetesen kitért a gazdasági életet foglalkoztató kérdésekre is, és felhívta hallgatósága figyelmét az egységes gazdaságpolitika szükségességére. Hogy a nemzetgazdaságot egységes egészként kell kezelni, az erről vallott nézete az évek múlásával sem módosult, legfeljebb a miniszter Darányi már árnyaltabban fogalmazott: az egységes egészen belül még hangsúlyosabban emelte ki a mezőgazdaság hazai szerepét, fontosságát. Szereplései alkalmával foglalkozott a gazdaság különböző ágazatainak helyzetével. Fontosnak tartotta a vasúti-, vízi- és közúti közlekedés fejlesztését, továbbá a „vízvédelmet”, amelybe beleértette a folyószabályozást és az öntözést is. A politikai pályája elején álló Darányi választói beszédeiben még nem fordított megkülönböztetett figyelmet a mezőgazdaság problémáira.

Nem tudni, hogy a meggyőzően előadott választói beszédeknek, vagy személyes hitelének köszönhetette-e sikerét, mindenesetre Darányi elnyerte a II. kerület mandátumát, és a kényelmes többséget szerzett Szabadelvű Párt frakciójában elkezdhette munkáját az 1881–1884. évi országgyűlésben.